

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Jaarbeeld 2016

Effectief toezicht voor beter onderwijs

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
-----------	---

---

1. Ontwikkelingen	5
Ter inleiding	6
Vernieuwingen in het instellingstoezicht	6
Vernieuwingen in het stelseltoezicht	7

---

2. Dialoog	8
Waardering van bezoeken	9
Digitale communicatie en persoonlijk contact	9
Bereikbaar voor vragen en signalen	10
Juridische expertise steeds belangrijker	10
Samenwerking met rijksinspecties	11
Internationale samenwerking	11
Academische samenwerking	11
Draagvlak voor verandering	12
Waarborg en deskundig advies	12

---

3. Activiteiten	13
Toezicht op het primair onderwijs	14
Toezicht op het voortgezet onderwijs	14
Toezicht op het (voortgezet) speciaal onderwijs	14
Toezicht op het middelbaar beroepsonderwijs	15
Toezicht op het hoger onderwijs	16
Financieel toezicht	16
Peil.onderwijs	18
Themaonderzoek	19
(Programmatische) handhaving	20
Aangrenzende terreinen van toezicht	20
Overige toezichtactiviteiten	21

---

4. Organisatie	22
Sturing	23
Personeelsbeleid	23
Veiligheid en integriteit van ons personeel	24
Certificering ISO 9001 norm	24
Informatiebeleid	24
Begroting en realisatie	24

Voorwoord

Bijna iedereen kent de uitdrukking ‘tijdens de verbouwing blijft de winkel open’. Een beetje een sleetse uitdrukking misschien, want natuurlijk blijft de winkel open. Toch was het wel de uitdaging waar we in 2016 voor stonden. Aan de ene kant vernieuwden we ons toezicht, draaiden we pilots, evalueerden we, stelden we een nieuw onderzoekskader vast, gingen we proefdraaien en boden we onze mensen een stevig scholingstraject aan. Tegelijkertijd voerden we onze toezichttaak uit, deden we instellingsonderzoek en themaonderzoek en maakten we onder meer de Staat van het Onderwijs. We gaven, kortom, invulling aan effectief toezicht voor beter onderwijs, aan onze missie.

Meer open dan ooit

En ja, de winkel bleef open. Sterker nog, de winkel was misschien wel meer open dan hij ooit is geweest. We hebben om te beginnen het onderwijs nauw betrokken bij de vernieuwing van ons toezicht. Dat deden we in panels, via veldconsultaties en internetconsultaties en ook langs de formele weg van het georganiseerde overleg met onderwijsorganisaties. Ook betrokken we het onderwijs in de contacten met de besturen en scholen die deelnamen aan de pilots. Dit leverde breed draagvlak op voor de vernieuwing van het toezicht.

Daarnaast hadden we grote impact met de Staat van het Onderwijs die we in april 2016 uitbrachten. Nummer 199 was het: in 2017 brengen we voor de tweehonderdste keer de Staat van het Onderwijs uit. Onze boodschap over kansenongelijkheid resoneert nog steeds. En dat niet alleen, op allerlei plekken zijn er initiatieven om de kansenongelijkheid te bespreken en te bestrijden. Initiatieven waar wij zo nodig graag onze bijdrage aan leveren.

Verder deden we in 2016 zo’n 2.950 onderzoeken en bezoeken bij besturen, scholen en opleidingen. We rapporteerden ook over een aantal actuele thema’s, altijd met het oogmerk om perspectief op kwaliteitsverbetering te bieden. Daarbij kozen we vaker dan voorheen voor de dialoog met de betrokkenen over de uitkomsten in plaats van dat we alleen een rapport uitbrachten. Meer dan voorheen zochten we ook via *social media* de dialoog met de mensen in het onderwijs.

Monique Vogelzang

is inspecteur-generaal van het Onderwijs. Daarnaast heeft zij de portefeuilles voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs.

Midden in de samenleving

Ik kijk dan ook met trots terug op 2016. We hebben laten zien een deskundige en gedreven organisatie te zijn die midden in de samenleving staat. Een organisatie die veel aankan en die de kwaliteit van het onderwijs en de zorg voor de leerlingen altijd vooropstelt. Een organisatie die daarin onpartijdig en onafhankelijk opereert. En dat is een groot goed. Voor ons misschien vanzelfsprekend, maar tegelijkertijd iets om te koesteren en om met z’n allen goed te bewaken.

Voortdurende verbetering

We werken als inspectie in de eerste plaats voor de leerlingen en hun ouders. We dragen bij aan een goed functionerend onderwijsstelsel, een systeem dat iedereen kansen biedt. Dat willen we op een open manier doen, transparant, in dialoog met het veld. Daarbij blijven we natuurlijk scherp de basiskwaliteit bewaken. Maar vooral ook willen we aansluiten op de ambities van besturen en scholen en op de manier waarop de besturen en scholen willen laten zien hoe ze ervoor staan. Op die punten willen we vooral een stimulerende rol spelen, gericht op voortdurende verbetering van de onderwijskwaliteit in Nederland.

1. Ontwikkelingen

In 2016 stond de vernieuwing van ons toezicht centraal. We rondde de pilots af, we stelden het nieuwe onderzoekskader vast, de politiek gaf groen licht en we startten de implementatie. Het nieuwe toezicht gaat in per 1 augustus 2017. Het heeft betrekking op het funderend onderwijs en het middelbaar beroeps-onderwijs, niet op het hoger onderwijs. Ons werk ging intussen gewoon door. We hielden toezicht op circa 8.000 scholen en instellingen. We voerden circa 2.950 onderzoeken/bezoeken uit en brachten de Staat van het Onderwijs uit.

Ter inleiding

Jaarlijks publiceert de inspectie de Staat van het Onderwijs (het Onderwijsverslag) met de belangrijkste ontwikkelingen in het onderwijs. Het jaarverslag dat voor u ligt, gaat over de inspectie als organisatie: wat hebben we ondernomen en bereikt? In het jaarverslag benoemen we de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten van het afgelopen jaar. Meer informatie over ons toezicht en over onze taken en bevoegdheden vindt u op onze website: www.onderwijsinspectie.nl.

In 2016 had onze hoofdboodschap in de Staat van het Onderwijs over kansenongelijkheid grote impact. Er kwam een maatschappelijk debat over dit thema op gang, breder dan alleen in het onderwijs. Ook in de politiek kreeg de kansenongelijkheid veel aandacht. In de verkiezingsprogramma's voor de Kamerverkiezingen in maart 2017 was kansenongelijkheid een van de centrale thema's van een flink aantal politieke partijen. Aan de gesprekken over kansenongelijkheid hebben wij een intensieve bijdrage geleverd. Op tal van plaatsen en op tal van manieren hebben wij gesprekken geëntameerd en zijn we de dialoog aangegaan.

2016 was ook het jaar waarin we de pilots met het vernieuwde toezicht hebben afgerond. Op 1 augustus 2017 starten we officieel met het vernieuwde toezicht. Uit de evaluatie van de afgeronde pilots is een overwegend positief beeld naar voren gekomen. Het overgrote deel van het onderwijsveld waardeert de vernieuwingen in het toezicht en ziet het vernieuwde toezicht als een verbetering. Het onderwijsveld is niet alleen via de pilots bij de vernieuwing van het toezicht betrokken. Dit gebeurde ook door middel van internetconsultaties, veldconsultaties en in het formele overleg met het georganiseerde onderwijsveld.

In de tweede helft van 2016 begonnen we in een aantal tranches te werken met het nieuwe onderzoekskader. Dit doen we bij een aantal instellingen en scholen. Ook is in 2016 veel aandacht besteed aan training van onze inspecteurs en medewerkers, zodat zij op 1 augustus 2017 voldoende zijn toegerust om aan de slag te kunnen met het vernieuwde toezicht.

In september 2016 kregen we groen licht van de politiek om de invoering van het vernieuwde toezicht door te zetten. In het voorjaar van 2017 informeren we de Kamer (via de minister en staatssecretaris van OCW) over de voortgang. Het onderwijsveld hebben we in 2016 uiteraard ook steeds op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen omtrent de vernieuwing van het

toezicht. Voor de instellingen die deelnamen aan de tranches, waarin we alvast gingen werken met het nieuwe onderzoekskader, hebben we voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd. Daarnaast hebben we via verschillende kanalen gecommuniceerd met besturen en scholen, onder meer met nieuwsbrieven.

In 2016 hebben we ook de organisatie vernieuwd. We hebben het sturingsmodel vereenvoudigd, met het oogmerk om de verantwoordelijkheid zo laag mogelijk in de organisatie te beleggen. Ook is de reorganisatie van de staf gestart, resulterend in de directie beleidsondersteuning en organisatie (DBO) per 1 juli 2017. Flexibiliteit, versterking van beleidsondersteuning en projectmanagement en optimaal bijdragen aan de effectiviteit van het toezicht zijn leidend. Met dit alles willen we onze kwaliteitszorg verder versterken en verbeteren.

We willen als organisatie midden in de samenleving staan en steeds meer in dialoog zijn met het onderwijsveld en andere betrokkenen. Niet alleen via onderzoeken en rapporten, maar ook door middel van bijvoorbeeld congressen, seminars en panels. Onze inspecteurs en andere medewerkers treden daarnaast steeds vaker naar buiten met blogs en via *social media*.

Vernieuwingen in het instellingstoezicht

Het vernieuwde toezicht in het funderend onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs is gebaseerd op twee belangrijke pijlers: waarborgen en stimuleren. We blijven er onverminderd op toezien dat leerlingen en studenten onderwijs van voldoende kwaliteit ontvangen. Als er risico's zijn, dan voeren we een onderzoek uit. We zien toe op de naleving van wet- en regelgeving en treden waar nodig handhavend op. In een aantal gevallen kunnen we namens de minister sanctiebesluiten nemen. Daarnaast stimuleren we besturen, scholen en opleidingen te werken aan verbetering van hun onderwijs. We sluiten waar mogelijk aan op de ambities die de besturen, scholen en opleidingen zelf hebben.

Het toezicht begint bij de besturen. Elk bestuur bezoeken we één keer in de vier jaar. We voeren dan verificatieonderzoek uit bij een aantal van de scholen of opleidingen die onder een bestuur vallen, en onderzoeken uiteraard ook de scholen waar we risico's zien. Besturen of scholen kunnen ons ook vragen te onderzoeken of een school de waardering 'goed' kan krijgen.

Natuurlijk doen we ook tussentijds onderzoek bij scholen waar we risico's zien. We maken elk jaar een risicoanalyse van alle besturen en scholen. Op basis daarvan kunnen we besluiten niet te wachten op het vierjaarlijkse onderzoek.

De politiek heeft groen licht gegeven voor het vernieuwde toezicht. Wel wilde men dat de inspectie op elke school in het funderend onderwijs minimaal eenmaal in de vier jaar langskomt. Daarvoor krijgt de inspectie extra middelen.

Vernieuwingen in het stelseltoezicht

Bij de vernieuwing van ons stelseltoezicht streven we naar een betere stelselmonitoring, een nieuwe programmering van de thematische activiteiten en nieuwe manieren om met deze activiteiten meer effect te bereiken. We hebben in 2016 verder gewerkt aan de ontwikkeling van nieuwe manieren om met thematische rapporten en stelselrapporten meer effect te bereiken. We gaan actief op zoek naar oplossingen voor (schooloverstijgende) problemen in het onderwijs. We nemen deel aan debatten, organiseren rondetafelbijeenkomsten en discussiëren actief mee over thema's die ons bezighouden. Een voorbeeld is de drukbezochte werkconferentie "Recht van spreken" die we in november 2016 organiseerden over het belang van opleidingscommissies in het hoger onderwijs.

2. Dialoog

Feedback van scholen en instellingen, besturen en samenwerkingsverbanden vinden we belangrijk. Dat geldt ook voor draagvlak voor ons toezicht. Daarom voeren we tevredenheidsonderzoek uit en hebben we het onderwijs nauw betrokken bij de vernieuwing van ons toezicht, door middel van het overleg met het georganiseerde onderwijsveld en ook veldraadplegingen en internetconsultaties. Via het Loket Onderwijsinspectie zijn we bereikbaar voor vragen en signalen. We besteden veel aandacht aan digitale communicatie en persoonlijk contact via onder meer de social media. We werken actief samen met andere inspecties in binnen- en buitenland. Ook werken we in en aantal academische werkplaatsen samen met de wetenschap.

Waardering van bezoeken

De inspectie vindt feedback van scholen en instellingen, besturen en samenwerkingsverbanden belangrijk. Daarom voeren we tevredenheidsonderzoek uit. De scholen en instellingen die we hebben bezocht, kunnen in een vragenlijst aangeven wat ze goed en minder goed vonden aan het bezoek van de inspectie. De resultaten over het schooljaar 2014/2015 publiceerden we in september 2016. Net als andere jaren zijn scholen en instellingen (zeer) tevreden over het inspectiebezoek. Scholen en instellingen in de verschillende sectoren en de samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs geven de inspectie gemiddeld een 7,2 tot een 7,9. Ook besturen zijn in het algemeen tevreden. Zij geven het bestuursgesprek een 7,9.

De scholen en instellingen oordelen wisselend over de meerwaarde van het onderzoek en de tijdsinvestering. Scholen weten vaak al wat er goed is of minder goed op hun school. Ze horen dan geen of weinig nieuws van de inspectie. Wij vinden dat op zichzelf positief: het is belangrijk dat scholen zelf weten waar het beter kan of moet. We blijven echter wel kijken hoe onze bezoeken een grotere meerwaarde kunnen krijgen voor besturen en scholen.

In het schooljaar 2015/2016 vond de tweede ronde van de pilots met het vernieuwde toezicht plaats. De resultaten van het tevredenheidsonderzoek onder de deelnemende besturen, instellingen en scholen hebben we in juni 2016 gepubliceerd. Dit gebeurde in het rapport *Naar vernieuwd toezicht. Afsluitende rapportage pilots en raadplegingen stimulerend en gedifferentieerd toezicht*. Besturen, scholen en instellingen waarderen de uitgangspunten van het vernieuwde toezicht. Men waardeert dat we de besturen en hun scholen en opleidingen als uitgangspunt nemen bij het beoordelen van de onderwijskwaliteit. Bijna 80 procent van de besturen en van de scholen en instellingen vindt het vernieuwde toezicht een verbetering, 16 procent vindt het geen verbetering, maar ook geen verslechtering. De feedback leidde tot aanpassingen in ons onderzoekskader, zoals de verdere verscherping van het onderscheid tussen stimuleren en waarderen. Ook de toezichtlast blijft een aandachtspunt. We blijven deze monitoren.

Digitale communicatie en persoonlijk contact

In mei 2016 hebben we een nieuwe versie van het Internet Schooldossier (ISD) in gebruik genomen. Met het nieuwe ISD kunnen scholen en besturen eenvoudiger gegevens met de inspectie uitwisselen. Scholen en besturen hebben zelf een rol in het beheer, zodat zij niet langer van de inspectie afhankelijk zijn. Verschillende andere betrokkenen, zoals gemeenten, krijgen toegang, zodat ook zij snel en direct gegevens kunnen uitwisselen met de inspectie.

Persoonlijk contact vinden we belangrijk. Waar mogelijk kiezen we ervoor om 'in persoon' kennis te delen en bij te dragen aan wederzijds begrip. Dit doen we bijvoorbeeld tijdens congressen en seminars. Een goed voorbeeld is het congres over de Staat van het Onderwijs in april 2016. Ongeveer achthonderd mensen uit onderwijs, beleid en politiek kwamen daar samen. In, onder meer, tal van workshops spraken we over de verbetering van het onderwijs in Nederland.

De inspectie stimuleert inspecteurs en andere medewerkers om als persoon zichtbaarder en meer benaderbaar te zijn in het debat over onderwijskwaliteit. In 2016 kwamen er steeds meer blogs van inspecteurs en andere medewerkers. De blogs gaan vaak over de dagelijkse praktijk van het toezicht en over de thema's waar inspecteurs in hun werk tegenaan lopen.

In 2016 hebben wij veel aandacht besteed aan communicatie via *social media*. We besteden actief aandacht aan webcare en aan een effectieve, gerichte inzet van kanalen. De belangstelling voor onze uitingen groeit. Het aantal volgers van het [Twitteraccount @onderwijsinsp](#) groeide in 2016 met 30 procent: van 16.885 naar 22.770. We verstuurd 469 tweets. Het aantal LinkedIn-connecties is in 2016 gegroeid naar ruim 6.000.

Bereikbaar voor vragen en signalen

Het Loket Onderwijsinspectie beantwoordt vragen van scholen, besturen, ouders en andere belangstellenden over bijvoorbeeld ons toezicht, onze website of het Internet Schooldossier (ISD).

In 2016 hebben we bijna 8.900 e-mails beantwoord.

In 2015 waren dat er ongeveer 8.150.

In 74 procent van de gevallen ging het om een vraag.

In de andere gevallen ging het bijvoorbeeld om een klacht of een melding over een school.

Het aantal telefoontjes dat het Loket Onderwijsinspectie ontving, nam na een daling naar 10.900 in 2015 weer toe naar 11.125 in 2016. In de meeste gevallen (85 procent) ging het om een vraag. Daarbij was het nieuwe ISD het belangrijkste onderwerp. Dit onderwerp verklaart voor het overgrote deel de stijging van het aantal telefoontjes.

Van de e-mails en telefoontjes komt ongeveer de helft van scholen en ongeveer een derde van ouders. Vragen en opmerkingen van ouders gaan vaak over het beleid van de school van hun kind of kinderen, bijvoorbeeld over besluiten waar ouders het niet mee eens zijn. Ook veiligheid is een onderwerp dat vaak aan de orde komt. Het gaat dan veelal om meldingen over pesten en geweld die bestemd zijn voor de vertrouwensinspecteur.

8.900

E-mails beantwoord

11.125

Telefoongesprekken

22.770

Twitteraccount volgers

469

Tweets

6.000

LinkedIn connecties

Top 5 meldingen¹

	Onderwerp	Aantal meldingen in 2016
1	Beleid school	700
2	Veiligheid	630
3	Klachtenprocedure	350
4	Examinering en toetsing	340
5	Schorsing en verwijdering	275

Juridische expertise steeds belangrijker

Juridische expertise is steeds belangrijker in het toezicht: bij de ontwikkeling van het onderzoekskader, bij het overleg en de procedures rond inspectieonderzoeken en ook bij de totstandkoming en openbaarmaking van rapporten. Dit heeft een paar oorzaken. In de eerste plaats hebben we te maken met betrokken burgers, instanties en instellingen die terecht groot belang hechten aan kwalitatief goed onderwijs en aan een goede onderbouwing van inspectieoordelen. Daarnaast laten met name instellingen in het mbo en ho zich in het contact met de inspectie steeds vaker vertegenwoordigen of bijstaan door advocaten. Ten slotte zien we dat de focus van het toezicht nadrukkelijker wordt gelegd bij de naleving van de wettelijke eisen in de onderwijswetten door scholen en instellingen. We doelen hier met name op het initiatiefwetsvoorstel *Doeltreffender regeling van het onderwijstoezicht* van de Tweede Kamerleden Bisschop (SGP), Van Meenen (D66) en Rog (CDA), dat in maart 2016 door de Eerste Kamer is aangenomen en op 1 juli 2017 in werking treedt.

Klachten en Wob-verzoeken

We hebben in 2016 vier klachten ontvangen over de inspectie. Drie klachten zijn voor advies voorgelegd aan de onafhankelijke klachtadviescommissie. Deze klachten zijn inmiddels afgehandeld conform de adviezen van de klachtadviescommissie. De inspecteur-generaal heeft één klacht op alle onderdelen ongegrond verklaard, één klacht ongegrond (met dien verstande dat de inspecteur-generaal zich op drie onderdelen heeft onthouden van een oordeel) en één klacht deels gegrond en deels ongegrond. De inspectie had op 31 december 2016 nog één klacht in behandeling.

¹ Dit betreft meldingen van ouders, leerlingen en studenten die telefonisch of via e-mail zijn binnengekomen.

In 2016 heeft de inspectie zeventien Wob-verzoeken ontvangen. Hiermee lijkt er sprake te zijn van een stabilisatie. Wel zijn de verzoeken die binnenkomen vaak omvangrijker en complexer dan voorheen. De druk op onze beperkte juridische capaciteit is hierbij een aandachtspunt.

De inspectie heeft in 2016 drie verzoeken op grond van de Wet bescherming persoonsgegevens ontvangen. Het betrof verzoeken tot inzage in de verwerking van persoonsgegevens.

Samenwerking met rijksinspecties

De Inspectieraad

De Inspectie van het Onderwijs werkt met de andere rijksinspecties samen in de Inspectieraad. Eind 2015 heeft de Inspectieraad de Toezichtagenda 2015 – 2018 vastgesteld. Daarmee wil de Inspectieraad goed toezicht vormgeven in de huidige maatschappelijke context. Belangrijke thema's zijn signaleren en agenderen, de verankering van de onafhankelijkheid van het toezicht, de samenwerking tussen toezicht en beleid, datagedreven toezicht en gezamenlijke leertrajecten.

In 2016 zijn de 'Aanwijzingen inzake de rijksinspecties' in werking getreden. Het gaat om een regeling van de minister-president. De aanwijzingen gaan over de uitoefening van het toezicht door de rijksinspecties: over hun rol, werkwijze en onafhankelijke positionering. De aanwijzingen sluiten aan bij de bestaande situatie voor de Inspectie van het Onderwijs op basis van de Wet op het onderwijstoezicht.

Samenwerkend Toezicht Jeugd en Toezicht Sociaal Domein

De decentralisaties in het sociaal domein vragen een sectoroverstijgende aanpak van de betrokken rijksinspecties². Vanaf 2016 kijken de rijksinspecties onder de naam Toezicht Sociaal Domein/Samenwerkend Toezicht Jeugd (TSD/STJ) naar het sociaal domein. Centraal staat de vraag of kwetsbare burgers c.q. kinderen in de praktijk tijdig de zorg en ondersteuning krijgen die zij nodig hebben. Is de zorg passend en wordt deze waar nodig in samenhang aangeboden? De rijksinspecties bouwen hierbij voort op de ervaring die zij de afgelopen jaren hebben opgedaan binnen het Samenwerkend Toezicht Jeugd (STJ). Het samenwerkend toezicht hecht

aan een goede samenwerking met gemeenten en lokale toezichthouders. In 2016 zijn hier de eerste ervaringen mee opgedaan.

Voor de uitvoering van het toezicht maken de betrokken inspecties gebruik van twee toezichtkaders: het toezichtkader Stelseltoezicht Jeugd en het toezichtkader Stelseltoezicht Volwassenen in het Sociaal Domein. De samenwerkende inspecties werken op basis van een eigen gezamenlijk meerjarenprogramma. De bevindingen en rapporten van TSD/STJ zijn openbaar (www.toezichtsociaaldomein.nl).

Internationale samenwerking

Professionalisering en innovatie

De inspectie werkt in Europa samen met andere inspecties. De kennis die we opdoen via deze internationale activiteiten gebruiken we bij de innovatie van ons eigen toezicht. Via internationale uitwisselingen met Angelsaksische inspecties hebben we in 2016 kennis gedeeld over professionele communicatie, indicatoren voor kwaliteit, het meten van onderwijsopbrengsten en het gebruiken van zelfevaluaties. Teams van inspecteurs uit Nederland, Duitsland en België hebben elkaar feedback gegeven over het toezicht en de uitoefening daarvan. Samen met de inspecties van Ierland, Denemarken, Servië, Vlaanderen en Noordrijn-Westfalen hebben we onderzoek gedaan naar het toezicht op inclusief onderwijs.

Academische samenwerking

Sinds 2013 participeert de inspectie in wetenschappelijk onderzoek via drie zogeheten Academische Werkplaatsen (AWP's). In deze werkplaatsen doen inspecteurs, leraren/schoolleiders en wetenschappers samen onderzoek naar bepaalde thema's. De inspectie gebruikt de onderzoeksresultaten voor de vernieuwing van het toezicht, de Staat van het Onderwijs en voor thematische toezichtactiviteiten.

Academische Werkplaats Onderwijs

Deze academische werkplaats richt zich op onderzoek naar de kwaliteit van ons onderwijsstelsel. In het bijzonder gaat het om de overgang van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs, gelijke kansen, de kwaliteit van leraren en passend onderwijs. Meer informatie is te vinden op www.academischewerkplaatsonderwijs.nl.

² Inspectie Jeugdzorg, Inspectie voor de Gezondheidszorg, Inspectie Veiligheid en Justitie, Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Inspectie voor het Onderwijs

Academische Werkplaats Sociale opbrengsten

In deze academische werkplaats werken we aan een zelfevaluatie-instrument voor scholen. Ook onderzoeken we welke factoren bepalend zijn voor de kwaliteit van sociale opbrengsten van het onderwijs.

Academische Werkplaats Effecten van gedifferentieerd toezicht

Het onderzoek in deze academische werkplaats richt zich op de beleidstheorie achter het gedifferentieerde toezicht. Door deze samenwerking versterken we de wetenschappelijke basis van (keuzes in) ons toezicht en de vernieuwing ervan.

Behalve in kennis voor de innovatie van het toezicht resulteren de academische werkplaatsen ook in een reeks wetenschappelijke publicaties en publicaties in professionele tijdschriften. Verder dragen ze bij aan professionalisering van inspectie-collega's via bijzonder hoogleraarschappen van op dit moment twee inspectiemedewerkers en via promotietrajecten. Ten slotte wordt vanuit de academische werkplaatsen in verschillende bijeenkomsten dialoog met het veld georganiseerd.

Draagvlak voor verandering

De inspectie voerde in 2016 driemaal overleg met de zogenaamde Ringen. Dit is het overleg met het 'georganiseerde onderwijsveld': vertegenwoordigers van organisaties uit het onderwijsveld en andere betrokkenen. Het Ringenoverleg gaat over wijzigingen in het toezicht en bepaalt mede het draagvlak daarvoor. De werkwijze van de Ringen is in 2015 vastgelegd in een protocol. Dat leidde in 2016 tot grotere openheid over wat er in de gesprekken met de Ringen aan de orde komt en wat er met de uitkomsten gebeurt.

In 2016 ging het in het Ringenoverleg vaak over het vernieuwde toezicht. De deelnemers stemden in met het nieuwe onderzoekskader dat op 1 augustus 2017 ingaat. Niet alle deelnemers delen het idee van een geaggregeerde eindwaardering 'goed', ook niet als dat op basis van vrijwilligheid gestalte krijgt. De deelnemers aan de Ringen hebben aangegeven graag samen verder werken aan een goede implementatie van het vernieuwde toezicht om van de invoering een succes te maken.

Naast de bestaande raadplegingen in het veld hielden we begin 2016 twee internetconsultaties over het concept onderzoeks- en waarderingskader. Daar kwamen ruim honderd reacties op. Deze waren grotendeels positief. Ook hebben we besturen en scholen/opleidingen bezocht aan de hand van de nieuwe aanpak.

Waarborg en deskundig advies

De Raad van Advies ondersteunt de inspectie door te adviseren bij de ontwikkelingen van het toezicht. De Raad heeft de wettelijke taak om de inspectie bij te staan in de waarborging van een zorgvuldige en professionele uitoefening van het toezicht (Wet op het onderwijstoezicht).

De Raad van Advies bestond in 2016 uit:

- mevrouw J. Kriens
- mevrouw drs. Y. van Sark
- de heer C. Cornielje
- de heer prof. dr. P.A.H. van Lieshout
- de heer prof. dr. J.H.R. van de Poel

Bij de samenstelling van de Raad van Advies wordt rekening gehouden met deskundigheid op het terrein van onderwijs, kwaliteitszorg en toezicht. Met de laatste benoemingen hebben we ook rekening gehouden met de inbreng van kennis en ervaring op het terrein van jongeren en communicatie.

In 2016 kwamen in het overleg met de Raad van Advies met name de volgende onderwerpen aan de orde:

- de Staat van het Onderwijs;
- het Jaarwerkplan 2017;
- de vernieuwing van het toezicht;
- financieel toezicht;
- de rol van de inspectie ten aanzien van burgerschap;
- de rol en werkwijze van de Raad van Advies.

3. Activiteiten

Behalve de standaard toezichtactiviteiten, voerden we met verschillende onderwijssectoren afrondende pilots uit voor de ontwikkeling van het instellingstoezicht. Ook maakten we een start met een aantal tranches waarin we, in overleg met de betrokken instellingen, het vernieuwde toezicht uitvoeren op basis van het nieuwe onderzoekskader dat formeel per 1 augustus 2017 ingaat.

Toezicht op het primair onderwijs

In 2016 hebben we in het primair onderwijs de volgende onderzoeken/bezoeken uitgevoerd.

Type onderzoek/bezoek	Aantal
Risico-onderzoeken	158
Follow-up bezoeken	228
Bestuursgericht toezicht	88
Pilot	40
Staat van het Onderwijs	229
Regulier bezoek	813
Voor- en vroegschoolse educatie (vve)	99
Totaal	1.655

In onderstaande tabel staan de toezichtarrangementen³ per 31 december 2016.

Arrangement	Aantal	Percentages
Geen arrangement	135	1,9%
Basis	6.889	96,5%
Aangepast zwak	96	1,3%
Aangepast zeer zwak	19	0,3%
Totaal	7.139	100,0%

Het primair onderwijs is in 2016 in een aantal sectoroverstijgende themaonderzoeken betrokken. Deze onderzoeken zijn opgenomen in de overzichtstabellen 'Themaonderzoek'.

Toezicht op het voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs hebben we in 2016 de volgende onderzoeken/bezoeken uitgevoerd.

Type onderzoek/bezoek	Aantal
Bestuursgesprek	104
Risico-onderzoek	151
Follow-up bezoek	212
Vierjaarlijks bezoek	169
EOA-bezoek	33
Niet-bekostigd onderwijs bezoek	32
Totaal	701

³ Het soort arrangement geeft aan hoe de school er voor staat en bepaalt de mate van toezicht vanuit de inspectie.

In onderstaande tabel staan de toezichtarrangementen per 31 december 2016.

Arrangement	Aantal	Percentage
Basis	2.673	96,8%
Aangepast zwak	85	3,1%
Aangepast zeer zwak	3	0,1%
Totaal	2.761	100%

Specifiek in het voortgezet onderwijs hebben we in 2016 de volgende themaonderzoeken gedaan:

- Het Centraal schriftelijk / praktisch examen (publicatie in 2017);
- Bevoegdheden leraren (publicatie in 2017).

Het voortgezet onderwijs is in 2016 daarnaast in een aantal sectoroverstijgende themaonderzoeken betrokken. Deze onderzoeken zijn opgenomen in de overzichtstabellen 'Themaonderzoek'.

Toezicht op het (voortgezet) speciaal onderwijs

In het (voortgezet) speciaal onderwijs hebben we in 2016 de volgende onderzoeken/bezoeken uitgevoerd.

Type onderzoek/bezoek bij (v)so scholen	Aantal
Risico-onderzoek	38
Follow-up bezoek	28
Onderzoek nieuwe scholen	14
Vierjaarlijks bezoek	26
Vierjaarlijks onderzoek bestuur en scholen	11
Themaonderzoek arbeid	29
Themaonderzoek verzuim	13
Staat van het Onderwijs	20
Pilot fase 3	5
Totaal	184

Typen onderzoek/bezoek toezicht op samenwerkingsverbanden	Aantal
Kwaliteitsonderzoek	27
Voortgangsgesprekken (=follow-up)	23
Pilot fase 3	2
Vierjaarlijks onderzoek bestuur en samenwerkingsverband	9
Totaal	61

In onderstaande tabel staan de toezichtarrangementen per 1 januari 2017.

Arrangement	Aantal	Percentage
Basis	633	96,05%
Aangepast zwak	14	2,12%
Aangepast zeer zwak	4	0,60%
Geen arrangement	8	1,21%
	659	100%

Het speciaal onderwijs is in 2016 in een aantal sectoroverstijgende themaonderzoeken betrokken. Deze onderzoeken zijn opgenomen in de overzichtstabellen 'Themaonderzoek'.

Toezicht op het middelbaar beroepsonderwijs

In het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) hebben we in 2016 de volgende onderzoeken uitgevoerd.

Type onderzoek bij mbo-instellingen	Aantal
Onderzoek Staat van de instelling	37
Onderzoek naar kwaliteitsverbetering bij opleidingen	256
Onderzoek naar kwaliteitsverbetering op instellingsniveau	23
Onderzoek naar aanleiding van een signaal	27
Totaal	343

In het mbo hebben we in 2016 bij 37 instellingen de staat van de instelling opgemaakt: bij 23 bekostigde instellingen, bij 13 niet-bekostigde instellingen en bij één exameninstelling. Daarbij heeft de inspectie de kwaliteit van 122 opleidingen in kaart gebracht. Daarnaast hebben we bij 256 opleidingen onderzoek naar kwaliteitsverbetering gedaan. Het gaat hier om vervolgtoezicht na een kwaliteitsonderzoek in voorgaande jaren. Tevens voerden we 27 onderzoeken uit naar aanleiding van een signaal. Op 31 december 2016 waren er negen zeer zwakke mbo-opleidingen.

Daarnaast waren er 96 mbo-opleidingen waarvan de examinering onder de maat was.

We voerden 23 onderzoeken uit naar kwaliteitsverbetering op instellingsniveau. Daarnaast voerden we bij twee instellingen die opleidingen educatie verzorgen en bij twee mbo-instellingen pilots uit met het nieuwe waarderingskader van de inspectie. Bij één van de mbo-instellingen ging het om een bestuur dat zowel middelbaar beroepsonderwijs als voortgezet onderwijs verzorgt. Daarnaast troffen we in 2016 voorbereidingen voor de implementatie van het onderzoekskader mbo 2017, dat in 2016 werd vastgesteld en per augustus 2017 in werking zal treden.

In 2016 heeft de inspectie specifiek aandacht besteed aan de naleving van de wet- en regelgeving over verzuim en voortijdig schoolverlaten (vsv) en schoolkosten. Daarnaast deden we bij bekostigde instellingen een inventariserend onderzoek naar de uitvoering van passend onderwijs, loopbaanoriëntatie en naar de kwaliteit van het generieke rekenonderwijs in het mbo. Deze onderwerpen kwamen aan bod als onderdeel van het onderzoek naar de staat van de instelling.

In 2016 hebben we specifiek in het mbo de volgende themaonderzoeken gedaan:

- Kwaliteit examinering in de beroepspraktijk (september 2016);
- Kwaliteitsborging bij agrarische opleidingscentra (aoc's) (rondetafelgesprek met aoc's in mei 2016);
- Onderzoek naar krimp in het mbo, gelet op dalende studentenaantallen (rapportage in De Staat van het Onderwijs, april 2017).

Het mbo is daarnaast in enkele sectoroverstijgende themaonderzoeken meegenomen. Deze onderzoeken zijn opgenomen in de overzichtstabellen 'Themaonderzoek'.

In 2016 is het Onderzoekskader 2016 voor het toezicht op de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) vastgesteld en in werking getreden.

Toezicht op het hoger onderwijs

De inspectie doet in het hoger onderwijs (ho) geen onderzoek naar de kwaliteit van het onderwijs op instellingsniveau. Dit is de taak van de Nederlands Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO), waar wij nauw mee samenwerken. Wel doen we onderzoek naar de naleving van wet- en regelgeving door de instellingen voor hoger onderwijs en kunnen we bij ernstige signalen of incidenten een onderzoek instellen. In 2016 hebben we op basis van signalen en onze meerjarige planning gesprekken gevoerd met instellingsbesturen. In 2016 zijn er geen toetredingsverzoeken ingediend.

In 2016 hebben we de volgende themaonderzoeken gepubliceerd:

- De kwaliteit van de toetsing in het hoger onderwijs (februari 2016);
- Beginnende leraren kijken terug (eerstegraads lerarenopleiding hbo en de universitaire lerarenopleiding) (juli 2016);
- Van verleden naar toekomst: de universitaire lerarenopleidingen (in samenwerking met de NVAO) (november 2016);
- Recht van Spreken, het functioneren van opleidingscommissies in het bekostigd hoger onderwijs in 2016 (december 2016).

Het hoger onderwijs is daarnaast in het sectoroverstijgende themaonderzoek naar huisvesting (in middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs) meegenomen.

Naast deze themaonderzoeken hebben we het sectorbeeld Gedrag en Maatschappij gepubliceerd (december 2015). Ook hebben we diverse aanvullende stelseltaken uitgevoerd. Een daarvan is het beoordelen en het bevorderen van de kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel. We zijn verder nauw betrokken geweest bij de ontwikkelingen rondom transnationaal onderwijs en Leven Lang Lereren (de experimenten vraagfinanciering en de pilots flexibilisering).

Financieel toezicht

In het financieel toezicht heeft de inspectie in 2016 de volgende onderzoeken uitgevoerd.

Typen onderzoek	Aantal
Onderzoek jaarverslag instelling op continuïteitsrisico's (po, vo, so)	100
Onderzoek jaarverslag instelling op continuïteitsrisico's (mbo, ho)	74
Nader onderzoek continuïteitsrisico's (po, vo, so)	5
Nader onderzoek continuïteitsrisico's (mbo, ho)	24
Analyse jaarrekening instelling 2015 op rechtmatigheidsaspecten	379
Rechtmatigheidsonderzoeken (verkrijging/besteding rijksbijdragen) po, vo, so	72
Rechtmatigheidsonderzoeken (verkrijging/besteding rijksbijdragen) mbo, ho	12
Afwikkeling WNT-zaken	20
Reviews uitgevoerd naar de accountantscontroles van instellingsaccountants	87

Minder instellingen onder aangepast financieel continuïteitstoezicht

Eind 2016 stonden 23 instellingen in het primair onderwijs en het voortgezet onderwijs onder aangepast financieel continuïteitstoezicht van de inspectie. Dit waren elf basisscholen, drie expertisecentra en negen instellingen voor voortgezet onderwijs, waarvan vier in Caribisch Nederland. Een jaar eerder stonden nog 45 instellingen onder aangepast financieel continuïteitstoezicht. De verbetering is mede te danken aan intensiever toezicht van de inspectie op realisatie van de verbeterplannen van instellingen.

In het mbo stonden er eind 2016 drie mbo-instellingen onder aangepast continuïteitstoezicht. In het ho stonden er eind 2016 geen instellingen onder aangepast financieel continuïteitstoezicht.

Medio 2016 heeft de inspectie het driejarig programma Continuïteitstoezicht in het Funderend Onderwijs afgerond. Uit de evaluatie van de Auditdienst Rijk blijkt dat de doelstellingen van het programma voor het overgrote deel zijn behaald. Met het aangescherpte risico-detectiemodel kan de inspectie vroegtijdig risico's opsporen. Daaraan draagt ook bij dat de looptijd van de voorgeschreven meerjarenbegroting in de jaarrekening is verlengd van drie naar vijf jaar bij majeure investeringen. Daarnaast is sprake van goede samenwerking door financiële inspecteurs en

kwaliteitsinspecteurs in het vernieuwde toezicht. Hiermee is ook invulling gegeven aan de aanbevelingen in het rapport van de Commissie Meurs (december 2015) die onderzoek deed naar de gang van zaken rond de huisvesting van ROC Leiden.

In het funderend onderwijs zijn in 2016 circa honderd jaarverslagen van 2015 nader onderzocht op mogelijke continuïteitsrisico's. Bij vijf instellingen is nader onderzoek uitgevoerd. In het mbo en hoger onderwijs zijn 74 jaarverslagen onderzocht en was er bij 24 instellingen (elf mbo, en dertien ho) aanleiding tot nader onderzoek. In een aantal gevallen voerde de inspectie een bestuursgesprek. Ook zijn 23 mbo-instellingen door zowel financiële inspecteurs als onderwijsinspecteurs onderzocht als onderdeel van 'de Staat van de instelling'.

Analyse jaarrekeningen van 379 instellingen op rechtmatigheid
In 2016 heeft de inspectie van 379 instellingen de jaarrekeningen 2015 geanalyseerd op rechtmatigheidsaspecten. Hiervoor hebben we onder andere gebruikgemaakt van de afgegeven controleverklaringen van instellingsaccountants. Waar nodig hebben we nader onderzoek uitgevoerd, leidend tot herstel of een schriftelijke waarschuwing aan de instelling.

Signalen over onrechtmatigheden bij verkrijging en besteding rijksbijdragen

In 2016 hebben we in het funderend onderwijs 52 signalen van mogelijke onrechtmatige verkrijging en besteding van rijksbijdragen ontvangen. Daarvan waren er aan het eind van het jaar 24 afgehandeld. Uit 2015 stonden eind 2016 nog negen signalen open. De inspectie heeft in het funderend onderwijs 72 rechtmatigheidsonderzoeken uitgevoerd. Daarvan zijn er in 2016 41 afgehandeld.

Wat het mbo en het hoger onderwijs betreft, hebben we acht signalen ontvangen waarvan er twee zijn afgehandeld. Daarnaast zijn er nog enkele signalen in behandeling uit 2015. Mede naar aanleiding van deze signalen zijn in het mbo en hoger onderwijs twaalf rechtmatigheidsonderzoeken uitgevoerd waarvan er tien zijn afgerond.

Wet normering topinkomens

In 2016 zijn er bij de inspectie drie nieuwe meldingen over mogelijke overtredingen van de Wet normering topinkomens (WNT) binnengekomen en waren er vijf interne signalen (onder andere uit afwikkeling jaarrekening en review). In de loop van 2016 zijn twintig WNT-zaken afgehandeld. Eind 2016 bedroeg het aantal nog niet afgeronde dossiers over mogelijke WNT-overtredingen vijftien stuks.

Reviews van accountantscontroles instellingsaccountants

In 2016 heeft de inspectie 87 reviews uitgevoerd naar de accountantscontroles van instellingsaccountants op de rechtmatigheid van de bekostiging en besteding van rijksmiddelen en de getrouwheid van de jaarrekening. Drie dossiers kregen het oordeel 'niet-toereikend' vanwege onvolkomenheden in de controle op de jaarverslaggeving, de WNT en de dossiervorming. Vorig jaar waren nog zeven dossiers ontoereikend (8,6%), waarvan vier vanwege onvolkomenheden in de WNT-controle. Met ingang van 2016 publiceren wij de namen van accountantskantoren met een oordeel 'niet-toereikend' in de Financiële Staat van het Onderwijs.

Themaonderzoek

De inspectie heeft op financieel gebied in 2016 de volgende themaonderzoeken gedaan.

- Huisvesting mbo en hoger onderwijs (juni 2016);
- Vervolgonderzoek naar het declaratiegedrag in het hoger onderwijs (september 2016);
- Vervolgonderzoek continuïteitsparagrafen (september 2016);
- Verantwoording over goed bestuur in het funderend onderwijs (november 2016).

Peil.onderwijs

In april 2016 hebben we de jaarlijkse publicatie over de beheersing van de referentieniveaus taal en rekenen aan het einde van het basisonderwijs uitgebracht, op basis van de gegevens van de jaarlijkse meting taal en rekenen over 2014/2015. In het verlengde van deze publicatie hebben we in 2016 een verdiepend onderzoek uitgevoerd. Het gaat hierbij om een onderzoek naar succesfactoren bij vier scholen met veel gewichtenleerlingen die bij de jaarlijkse meting 2014/2015 tot de best presterende scholen behoorden. In april 2017 hebben we gerapporteerd over dit verdiepende onderzoek, tegelijk met de Staat van het Onderwijs. We hebben ook de nieuwe rapportage over beheersing van de referentieniveaus taal en rekenen aan het einde van het basisonderwijs uitgebracht, op basis van gegevens over 2015/2016.

In 2016 hebben we de data-analyse voor de peilingen 'Kunstzinnige oriëntatie' en 'Natuur & techniek' afgerond. In het voorjaar van 2017 verschijnen de rapportages over deze peilingen.

In 2016 zijn twee peilingen gestart: die van het bewegingsonderwijs aan het einde van het basisonderwijs en speciaal basisonderwijs en die van de mondelinge taalvaardigheid (spreken, gesprekken en luisteren) aan het einde van het basisonderwijs. De inspectie zal eind 2017 over de peiling 'Bewegingsonderwijs' rapporteren. De rapportage over 'Mondelinge taalvaardigheid' volgt eind 2018 of begin 2019.

Peil.onderwijs heeft in 2016 in samenwerking met Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) opdrachten voor twee nieuwe peilingsonderzoeken (Engels einde basisonderwijs en Mondelinge taalvaardigheid einde speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs) uitgezet. In het voorjaar van 2017 wordt bekend welke consortia het onderzoek gaan doen.

2.950

Onderzoeken en bezoeken

13

Themarapporten gepubliceerd

174

Jaarverslagen onderzocht op continuïteitsrisico's

2.052

Meldingen bij vertrouwensinspecteurs

379

Jaarrekeningen geanalyseerd

Themaonderzoek

In 2016 heeft de inspectie een aantal thematische rapporten uitgebracht. Een deel daarvan is al genoemd bij de verschillende sectoren. Hieronder staat een overzicht, met daarin ook de onderzoeken die over meer dan één sector gaan. In een aantal gevallen ging de onderzoeksrapportage gepaard met bijvoorbeeld een congres of een rondetafel.

Maand	Rapport	Sector
februari 2016	De kwaliteit van toetsing in het hoger onderwijs	ho
april 2016	Taal en rekenen aan het einde van de basisschool (Peil.onderzoek)	po
april 2016	Staat van het Onderwijs	alle sectoren
juni 2016	Huisvesting in het mbo, hbo en wo	mbo/ho
juli 2016	Beginnende leraren kijken terug. Deel 3 De universitaire lerarenopleiding en Deel 4 De eerstegraads lerarenopleiding hbo	ho
juli 2016	Experimenten doorlopende leerlijnen vo-mbo	vo/mbo
juli 2016	De kwaliteit van het onderwijs aan nieuwkomers, type 1 en 2, 2014/2015	po/vo
augustus 2016	Vervolg van het onderzoek naar de naleving van de declaratievoorschriften door bestuurders in het hoger onderwijs	ho
augustus 2016	Examinering in de reële beroepscontext / Oplossingsrichtingen voor gesignaleerde problemen en dilemma's	mbo
september 2016	Omgaan met seksualiteit en seksuele diversiteit, een beschrijving van het onderwijsaanbod van scholen	po/vo/so/mbo
september 2016	Naar een versterking van het toekomstperspectief in jaarverslagen. Vervolgonderzoek naar continuïteitsparagrafen	po/so/vo/mbo
november 2016	Verantwoording over goed bestuur in het funderend onderwijs	po/vo
november 2016	Van verleden naar toekomst; De universitaire lerarenopleidingen. Aandachtspunten voor de opzet van nieuwe opleidingen (samen met NVAO)	
december 2016	Recht van spreken. Het functioneren van opleidingscommissies in het bekostigd hoger onderwijs in 2016	ho
december 2016	De Financiële Staat van het Onderwijs 2015	alle sectoren

Een aantal thematische onderzoeken is (grotendeels) in 2016 uitgevoerd en leidt in 2017 tot een publicatie en mogelijk ook tot andere vormen van aandacht. Deze onderzoeken staan in onderstaand overzicht.

Onderzoek	Sector(en)
Burgerschap (incl. maatschappelijke stage) en sociale veiligheid	po/vo/mbo
Eindrapport monitor kwaliteit voor- en vroegschoolse educatie in de G37 in 2015/2016	po
Toezicht op CSPE (centraal schriftelijk / praktisch examen)	vo
Deel II Caribisch Nederland	po/vo/mbo
Selectie en Toegankelijkheid; onderzoek naar (afschaffing) doorstroommaster en decentrale selectie voor bacheloropleidingen	ho
Peil.onderzoek: Kunstzinnige oriëntatie	po
Peil.onderzoek: Natuur & techniek	po
Peil.onderzoek: Taal en rekenen	po
Bevoegdheden leraren	vo

(Programmatische) handhaving

Uit ons toezicht kan voortvloeien dat het nodig is om in te grijpen als de regels niet worden nageleefd. Dit doen we dan op basis van het mandaat dat de minister ons heeft verleend.

In 2016 hebben we in een aantal gevallen namens de minister waarschuwingen gegeven of terugvorderingen gedaan. In het funderend onderwijs hebben we in 2016 in totaal veertien terugvorderingen gedaan. Deze hadden betrekking op onjuiste toepassing van de gewichtenregeling, onrechtmatige besteding of te hoog vastgestelde bekostiging of subsidie. In één geval hebben we een deel van de bekostiging opgeschort. Dit had te maken met het onjuist hanteren van de ouderbijdrage. In het mbo hebben we in 2016 aan 72 opleidingen waarschuwingen verzonden. Dit gebeurde, nadat we hadden vastgesteld dat er sprake was van onvoldoende onderwijskwaliteit (zes gevallen), onvoldoende examenkwaliteit (vijftig gevallen) of niet voldoen aan wettelijke vereisten (21 gevallen). Bij één opleiding was de examenkwaliteit bij een in 2016 uitgevoerd onderzoek naar kwaliteitsverbetering nog steeds onvoldoende. Bij deze opleiding heeft de minister de licentie ingetrokken.

Bij de handhaving van wet- en regelgeving stond in 2016 zoals elk jaar een aantal thema's centraal. Die thema's waren: de zorgplicht binnen het passend onderwijs, leerplicht en voortijdig schoolverlaten, de verklaringen omtrent gedrag, de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld, de kwaliteit van leraren en de scheiding tussen bestuur en intern toezicht. Het onderzoek naar de naleving van wet- en regelgeving is onderdeel van het reguliere onderzoek op scholen en instellingen.

Aangrenzende terreinen van toezicht

De inspectie houdt ook toezicht op een aantal aangrenzende terreinen.

Kinderopvang en peuterspeelzalen

De inspectie heeft in 2016 haar jaarlijks, landelijk rapport uitgebracht over het gemeentelijk toezicht en GGD-toezicht in 2015. De inspectie onderzoekt en rapporteert in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) in samenwerking met de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en de vereniging GGD GHOR. GGD staat voor Gemeentelijke of Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst, GHOR voor de Geneeskundige

Hulpverleningsorganisatie in de Regio. Het landelijk rapport beschrijft weer meer onderwerpen dan in voorgaande jaren en ontwikkelt zich steeds meer tot een rapportage over het stelsel.

In 2016 heeft de inspectie veertig onderzoekwaardige signalen opgepakt. Waar nodig spreken we gemeenten aan op hun verantwoordelijkheden en stimuleren we hen om een effectieve aanpak te kiezen. Als het nodig is, bijvoorbeeld in verband met een mogelijke aanpassing van beleid, leggen we signalen neer bij het ministerie van SZW.

Het aantal gemeenten met een B-status (het gemeentelijk toezicht en GGD-toezicht is dan (nog) niet op orde) is in 2016 teruggedrongen naar minder dan tien.

De inspectie heeft in 2016 ook enkele themaonderzoeken gedaan. Zo hebben we onderzoek gedaan naar het hoge percentage 'niet handhaven' door gemeenten in 2014 (ongeveer 25 procent). Uit ons onderzoek blijkt dat gemeenten verschillende definities voor 'niet handhaven' gebruiken en dat ze niet altijd juist registreren. Ook zien we dat gemeenten in een aantal gevallen acties die wel degelijk handhavend van aard zijn niet als zodanig zien. De inspectie concludeerde daarom dat er in de meeste gevallen geen sprake was van bewust 'niet handhaven' door gemeenten.

Ten slotte heeft de inspectie enkele initiatieven genomen. Zo hebben we het initiatief genomen om de interne processen van het toezicht op de kinderopvang en de voor- en vroegschoolse educatie waar mogelijk te integreren, bijvoorbeeld door middel van één rapport aan de gemeente over beide onderwerpen. Daarnaast willen we in afstemming met (onder meer) het ministerie van OCW en SZW komen tot een meer effectieve en efficiëntere vorm van het locatietoezicht.

Voor- en vroegschoolse educatie

De inspectie heeft in 2016 de eindmonitor van de kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie (vve) in de G37 gedaan. Hiervoor hebben we bij alle gemeenten van de G37 onderzoeken naar het vve-beleid uitgevoerd. Daarnaast hebben we een steekproef van 223 locaties bezocht en hebben de vve-locaties in de G37 een digitale vragenlijst ingevuld. Publicatie vond in februari 2017 plaats.

In de middelgrote en kleine gemeenten hebben we voor een stelselonderzoek naar de landelijke kwaliteit van vve een steekproef van 150 voorscholen bezocht.

Ook zetten we een vragenlijst uit onder alle gemeenten die een budget hebben voor het onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Bij een steekproef uit deze gemeenten doen we in 2017 nader onderzoek. Het steekproefonderzoek op de locaties en in de gemeenten leidt tot een rapportage in De Staat van het Onderwijs van 2018.

Naast de monitor en het stelselonderzoek hebben we in 2016 signaalgestuurd toezicht uitgevoerd bij gemeenten die in 2015 niet aan hun wettelijke verplichtingen voor de vve voldeden en geen verbetering hebben laten zien. Ook deden we nader onderzoek naar de vve-locaties met een ernstig risico in de kwaliteit van vve volgens de oordelen van de GGD.

Overige toezichtactiviteiten

Predicaat Excellente School

Vanaf 2015 valt het predicaat Excellente School onder verantwoordelijkheid van de inspectie. De inspectie verzorgt de inhoudelijke en logistieke ondersteuning van de jury die de excellentie beoordeelt. Een voorwaarde voor excellentie is dat een school goed onderwijs biedt. Voorafgaand aan het jurybezoek aan de school onderzoekt de inspectie daarom de algemene onderwijskwaliteit.

In 2016 hebben 117 scholen/schoolsoorten zich aangemeld voor het predicaat Excellente School. De jury heeft uiteindelijk 54 predicaaten Excellente School 2016-2018 toegekend:

- 26 scholen voor primair onderwijs (regulier basisonderwijs en speciaal basisonderwijs)
- 25 scholen voor voortgezet onderwijs inclusief praktijkonderwijs
- 3 scholen voor speciaal onderwijs (so & vso)

De aanmeldingsprocedure voor excellente scholen is voor 2017 en verder gewijzigd om aan te sluiten bij het vernieuwde toezicht. Alle scholen die zich aanmelden, krijgen een onderzoek naar de waardering 'goed'. Dit onderzoek sluit volledig aan bij de werkwijze van het nieuwe onderzoekskader dat formeel per 1 augustus 2017 ingaat.

Jet de Ranitz heeft na twee jaar afscheid genomen als voorzitter van de jury Excellente Scholen. Titia Bredée is de nieuwe juryvoorzitter. Zij is voorzitter College van Bestuur Hogeschool iPabo.

Vertrouwensinspecteurs

De vertrouwensinspecteurs behandelen meldingen over seksuele intimidatie, seksueel misbruik, psychisch en fysiek geweld en discriminatie en radicalisering binnen de context van het onderwijs. In het schooljaar 2015/2016 registreerden onze vertrouwensinspecteurs 1.962 meldingen.

Onderwijs per schooljaar	2013/2014	2014/2015	2015/2016
Seksueel misbruik	86	112	102
Seksuele intimidatie	249	254	235
Psychisch geweld	1.174	1.098	979
Fysiek geweld	543	426	569
Discriminatie en radicalisering	23	62	33
Overig	107	48	44
Totaal	2.182	2.000	1.962

Sinds 2013 behandelen de vertrouwensinspecteurs ook meldingen over seksueel misbruik, seksuele intimidatie, psychisch geweld en seksueel geweld in de context van de kinderopvang. In het schooljaar 2015/2016 registreerden onze vertrouwensinspecteurs 90 meldingen.

Kinderopvang per kalenderjaar/schooljaar	2014	2015	2015/2016
Seksueel misbruik	11	16	13
Seksuele intimidatie	21	20	14
Psychisch geweld	15	7	19
Fysiek geweld	41	30	42
Overig	11	5	2
Totaal	99	78	90

4. Organisatie

Net als in 2015 richtte ons personeelsbeleid zich in 2016 vooral op het voorbereiden van onze medewerkers op het vernieuwde toezicht. Het reguliere werk ging gewoon door en de eerder opgelegde taakstelling moest worden gerealiseerd. De werkdruk was daarom een belangrijk aandachtspunt. Het ziekteverzuim is in 2016 licht gedaald ten opzichte van 2015. We kregen een positieve tussentijdse beoordeling in het kader van de ISO-certificering.

Sturing

Sturing vindt sinds 2016 plaats in drie lagen: inspectieleiding, directeuren en afdelingshoofden.

De inspectieleiding bestond in 2016 uit:

- drs. Monique Vogelzang, inspecteur-generaal
- dr. Arnold Jonk, hoofdinspecteur

Het managementteam van de inspectie bestaat uit de inspectieleiding en de directeuren:

- drs. Rutger Meijer, directeur toezicht primair onderwijs
- drs. Hariët Pinkster, directeur toezicht voortgezet onderwijs
- drs. Christa Broeren, directeur toezicht speciaal onderwijs
- mr. drs. Gerard Bukkems, directeur toezicht middelbaar beroepsonderwijs
- drs. Erik Martijnse, directeur toezicht hoger onderwijs
- dr. Bert Bulder, directeur kennis
- drs. Jeroen van Wingerde RA, directeur rekenschap & juridische zaken
- drs. Cas Teijssen, directeur beleidsondersteuning en organisatie

De directies primair onderwijs, speciaal onderwijs en kennis maken deel uit van de portefeuille van de hoofdinspecteur. De directies voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, hoger onderwijs, bestuursondersteuning en rekenschap & juridische zaken maken deel uit van de portefeuille van de inspecteur-generaal.

Personeelsbeleid

In 2016 richtte ons personeelsbeleid zich vooral op het voorbereiden van onze medewerkers op het vernieuwde toezicht en een andere manier van werken. Bij het vernieuwde toezicht hoort een organisatie waarin de verantwoordelijkheden zo laag mogelijk zijn belegd en waarin ruimte is voor medewerkers om verantwoordelijkheid te nemen. Daarom hebben we in 2016 een ander sturingsmodel ingevoerd. Medewerkers willen we zo in staat stellen hun professionele ruimte te benutten. Dat doen medewerkers overigens niet alleen, maar vooral in en met hun teams. De teams bieden de basis waarbinnen medewerkers zich kunnen ontwikkelen. We hebben in 2016 ook nieuwe afdelingshoofden benoemd en zijn gestart met een nieuw leiderschapstraject.

Het ziekteverzuim is in 2016 gedaald naar 4,0%. Om een verdere daling te realiseren hebben we een aantal acties in gang gezet. We hebben een periodiek medisch onderzoek laten uitvoeren, een analyse van het verzuim laten opstellen en een analyse van de factoren voor werkdruk uitgevoerd. Met de uitkomsten en aanbevelingen gaan we komend jaar aan de slag. Ook hebben we een aantal specifieke workshops voor leidinggevendend georganiseerd.

Het personeelsbestand is in 2016 gedaald. Op 31 december 2016 waren er 544 medewerkers in dienst. De gemiddelde leeftijd steeg in 2016 naar 50,4 jaar.

	2012	2013	2014	2015	2016
Bezetting in personen	524	567	595	583	544
Bezetting in fte	482	535	552	537	499
Gemiddelde leeftijd	49,6	49,2	48,9	49,4	50,4
Ziekteverzuim (%)	4,3	4,3	4,7	4,4	4,0
Vrouwelijke werknemers (%)	63	62	62	62	62
Gemiddelde (rijks)dienstjaren	12,3	12,0	11,9	12,5	13,2

Veiligheid en integriteit van ons personeel

In 2016 hebben onze vertrouwenspersonen net als in 2015 acht meldingen geregistreerd: vijf over ongewenst gedrag en drie over integriteit. De aard van de meldingen ligt evenals in eerdere jaren vooral op het terrein van verstoorde arbeidsverhoudingen tussen medewerker en leidinggevende. Daarnaast speelde er een vierde integriteitskwesitie die rechtstreeks door de leidinggevende is afgehandeld.

Certificering ISO 9001 norm

De inspectie beoordeelt de kwaliteit en kwaliteitszorg van onderwijsinstellingen. Daarom vinden we dat we ook kritisch moeten laten kijken naar ons eigen werk. Dat gebeurt door een onafhankelijke partij. In 2015 heeft Bureau Veritas ons tegen de ISO norm 9001:2008 gecertificeerd.

In november 2016 heeft Bureau Veritas een eerste tussentijdse beoordeling uitgevoerd om na te gaan of wij blijvend aan de ISO norm voldoen. De beoordeling was positief: er zijn geen zogenaamde non-conformiteiten geconstateerd. Geconcludeerd werd dat de inspectie een sterke focus legt op zorgvuldigheid en dat de veranderingsprocessen beheerst verlopen.

Informatiebeleid

We hebben het informatiebeleid op verschillende punten ontwikkeld. Daarbij zoeken we aansluiting bij andere inspecties en Rijksbrede informatievoorzieningen. Zo hebben we in 2016 de website overgebracht naar het PRO-platform van Algemene Zaken. Daarnaast is het vernieuwde internetportaal voor informatie-uitwisseling met besturen en scholen in gebruik genomen. Ook is de kwaliteit van de data verder verbeterd en maken we de data steeds meer als open data openbaar via de pagina www.onderwijsinspectie.nl/onderwijsdata.

Begroting en realisatie

Voor 2016 heeft de inspectie aanvankelijk een begroting vastgesteld van € 64,2 miljoen. Door mutaties in het boekjaar bedroeg het beschikbare budget voor 2016 uiteindelijk € 64,4 miljoen. De inspectie heeft het jaar afgesloten met een onderuitputting van € 0,3 miljoen.

De grootste mutaties in 2016 betroffen ingeboekte taakstellingen van in totaal € 0,48 miljoen, een loon- en prijsbijstelling van € 1,5 miljoen en een kasschuif naar 2017 van € 1,2 miljoen. De kasschuif vond plaats met name vanwege vertraging van de realisering van ICT-werkplekken en vanwege de beëindiging van het programma Continuïteitstoezicht.

In onderstaande tabel staat een overzicht van de verschillende kostensoorten.

Kostensoort	Begroting 2016	Realisatie 2016	Percentage budget
Personeel	47.508.000	48.600.000	76 %
Huisvesting	3.852.000	3.400.000	5 %
Automatisering	7.383.000	8.500.000	13 %
Overig materieel	5.457.000	3.600.000	6 %
Totaal	64.200.000	64.100.000	
Beschikbare middelen	64.200.000	64.400.000	
Resultaat	0	300.000	0,47%

De belangrijkste redenen voor de afwijkingen op de verschillende kostensoorten zijn de volgende:

- De effecten van het relatief grote aantal aanpassingen gedurende het jaar in de werkzaamheden;
- Een aantal (extra) projecten in de sfeer van automatisering;
- Een verschuiving van middelen van de post Overig materieel naar externe inhuur en uitbesteding specifiek voor automatisering.

544
Werknemers

499
Bezetting in fte

62%
Vrouw

38%
Man

Colofon

Fotograaf: Arenda Oomen, Rene Verleg

Scholen: De Open Schoolgemeenschap Bijlmer,
Stenden Hogeschool Leeuwarden, het Clusius College Hoorn,
De Taalbrug Eindhoven, De Wegwijzer Teteringen,
Zwin College Oostburg

Inspectie van het Onderwijs
Postbus 2730 | 3500 GS Utrecht
www.onderwijsinspectie.nl

© Inspectie van het Onderwijs | mei 2017
ISBN/EAN: 978-90-8503-396-7